

Zpráva o základních právech 2018 – Stanoviska agentury FRA

Rok 2017 přinesl v oblasti ochrany základních práv pokrok i nezdary. Zpráva o základních právech 2018 agentury FRA přináší přehled hlavního vývoje v této oblasti a upozorňuje jak na úspěchy, tak na oblasti, které i nadále vzbuzují obavy. Tato publikace představuje stanoviska agentury FRA k hlavnímu vývoji v uvedených tematických oblastech a souhrn důkazů podporujících tato stanoviska. Tím poskytuje hutný, ale informativní přehled hlavních problémů, jimž EU a její členské státy čelí v oblasti základních práv.

Obsah

1. Posun vnímání: směrem k přístupu ke stárnutí, který zohledňuje práva	2
2. Listina základních práv EU a její používání členskými státy	4
3. Rovnost a nediskriminace	5
4. Rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost	8
5. Integrace Romů	10
6. Azyl, víza, migrace, hranice a integrace	13
7. Informační společnost, soukromí a ochrana údajů	15
8. Práva dítěte	17
9. Přístup ke spravedlnosti	20
10. Vývoj z hlediska provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením	22

1. Posun vnímání: směrem k přístupu ke stárnutí, který zohledňuje práva

Tato kapitola se zabývá pomalým, ale neúprosným přechodem od vnímání stáří prizmatem „nedostatků“, které vytvářejí „potřeby“, ke komplexnějšímu vnímání, které zahrnuje přístup ke stárnutí „založený na právech“. Tato postupně probíhající změna paradigmatu usiluje o dodržování základního práva na rovné zacházení se všemi jednotlivci bez ohledu na věk – aniž by byla zanedbávána ochrana a poskytování podpory osobám, které ji potřebují. Přístup založený na lidských právech není v rozporu se skutečnými potřebami danými věkem. Naopak, tento přístup člověku umožňuje potřeby lépe uspokojovat a současně je zasazuje do vnímání světa založeného na lidských právech.

Trhy práce a vnitrostátní systémy sociální ochrany již prošly důkladnými transformacemi, aby byly schopny reagovat na dlouhověkost a výzvy, které stárnoucí společnost představuje pro vnitrostátní ekonomické a sociální systémy. Tento proces zahájila řada iniciativ v Evropské unii (EU) a ve světě. Patří mezi ně boj proti diskriminaci založené na stáří v oblasti zaměstnání, podpora aktivního stárnutí a stimulace delšího produktivního života, stejně jako zavádění reforem systémů sociální ochrany zaměřených na stáří, konkrétně reforem starobních důchodů, zdravotních služeb a poskytování dlouhodobé péče. Reformy se též začínají odklánět od přístupů zohledňujících potřeby, které jsou zaměřeny na reakci na „nedostatky“ související s věkem, směrem k orientaci na jednotlivce, člověka se základními právy a lidskou důstojností, která je s tím neodmyslitelně spjata. Podle článku 1 Listiny základních práv EU je lidská důstojnost nedotknutelná a musí být respektována a chráněna, bez ohledu na věk.

Tento posun by však neměl přehlížet specifické potřeby ve vztahu k věku starších osob, ani by neměl snižovat důležitost povinností státu vůči jednotlivcům (včetně starších osob), kteří mohou potřebovat podporu. Starší osoby jsou navíc nesourodou skupinou s poměrně různými potřebami a preferencemi. Mnohé preference a zkušenosti v průběhu života ovlivňují situaci ve vyšším věku. Pohlaví, status přistěhovalce nebo příslušníka etnické menšiny, zdravotní postižení, jakož i socioekonomické postavení a geografické či jiné aspekty mohou mít pro starší osoby společně negativní dopad. To z velké části určuje, do jaké míry budou užívat svých práv.

Občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva zakotvená v Listině základních práv EU se vztahují na každého bez rozdílu věku. Věk hraje nicméně roli, konkrétně podle článku 21 jako

chráněný důvod před diskriminací a podle článku 25, který uznává právo starších osob „na to, aby vedly důstojný a nezávislý život a podílely se na společenském a kulturním životě“.

Nediskriminace a rovné příležitosti pro starší osoby v různých oblastech života, jakož i jejich důstojný život jsou zakotveny i v nedávno vyhlášeném evropském pilíři sociálních práv. Podle Evropské komise evropský pilíř sociálních práv „jde částečně nad rámec současného *acquis*“. Cílem je zamyslet se nad tím, jak ochranu před diskriminací založenou na věku rozšířit na oblasti sociální ochrany, včetně sociálního zabezpečení a zdravotní péče, vzdělávání a přístupu ke zboží a službám dostupným veřejnosti.

Ačkoli se v případě pilíře sociálních práv nejedná o právně závazný soubor zásad a práv, signalizuje jeho vyhlášení silnou politickou vůli a závazek orgánů EU a členských států k tomu, že se budou snažit vybudovat sociálněji Evropu více podporující začlenění – Evropu, která zajišťuje lepší a uctivější využívání veškerého svého lidského kapitálu, aniž při tom bude někoho vylučovat. Je to příležitost pro EU a členské státy k tomu, aby přinášely konkrétní výsledky v oblasti podpory a provádění práv starších osob, které jsou důležitou součástí lidského kapitálu a mají potenciál přispívat zásadní měrou ke všem aspektům života.

Stanovení pravidel a minimálních norem je však pouze prvním krokem v tomto procesu. Osvětová činnost a využívání koordinačních a monitorovacích mechanismů jsou stejně důležité k naplňování základních práv všech, včetně starších osob, jak je stanoveno v Listině základních práv. V tomto úsilí je více než nutná účast orgánů EU i členských států.

V tomto ohledu by stanoviska agentury FRA uvedená níže měla být pokládána za stavební kameny

podpory posunu směrem ke komplexnímu přístupu ke stárnutí, který zohledňuje práva.

Stanovisko agentury FRA 1.1

Zákonodárci EU by měli pokračovat ve svém úsilí o přijetí směrnice o rovném zacházení. Směrnice rozšíří horizontální ochranu před diskriminací z různých důvodů včetně věku na oblasti, které jsou pro starší osoby obzvláště důležité, včetně přístupu ke zboží a službám, sociální ochrany, zdravotní péče a bydlení.

Stanovisko agentury FRA 1.2

V zájmu zajištění silnější ochrany sociálních práv by měli zákonodárci EU pokračovat v konkrétních právních opatřeních, která dále provádějí zásady a práva zakotvená v evropském pilíři sociálních práv. V tomto ohledu by měli zajistit urychlené přijetí navrhované směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem a zrychlit postupy pro přijetí komplexního Evropského aktu přístupnosti. Aby byla zajištěna soudržnost s širším souborem právních předpisů EU, měl by akt přístupnosti zahrnovat ustanovení, která ho propojí s jinými relevantními akty, jako jsou nařízení týkající se evropských strukturálních a investičních fondů.

Stanovisko agentury FRA 1.3

Orgány EU a členské státy by měly zvážit využívání evropských strukturálních a investičních fondů, stejně jako dalších finančních nástrojů EU k prosazování přístupu ke stárnutí, který zohledňuje práva. Za účelem posílení reforem, které podporují důstojný život a nezávislost, stejně jako příležitosti starších osob k účasti by orgány EU a členské státy měly v nadcházejícím programovém období (po roce 2020) opětovně potvrdit a posílit předběžné podmínky a ustanovení pro monitorování jejich provádění. Taková opatření by měla zajistit, aby finanční prostředky EU byly využívány v souladu se závazky v oblasti základních práv.

Orgány EU a členské státy by se měly též systematicky zabývat výzvami, jimž starší osoby čelí, v mechanismech koordinace základních politik, jako je například evropský semestr.

2. Listina základních práv EU a její používání členskými státy

V roce 2017 platila Listina základních práv Evropské unie jakožto právně závazná listina práv EU již osmým rokem. Doplňuje vnitrostátní dokumenty týkající se lidských práv a Evropskou úmluvu o lidských právech (EÚLP). Obdobně jako v minulých letech byly zkušenosti s úlohou a používáním listiny na vnitrostátní úrovni smíšené: zdá se, že nedošlo k žádnému významnému zlepšení ohledně jejího používání ze strany soudů nebo v rámci legislativních postupů. Ukázalo se jako obtížné určit vládní politiky, jejichž cílem bylo prosazování této listiny. Potenciál listiny tedy opět nebyl plně využit, jelikož odkazy na vnitrostátní soudy, parlamenty a vlády byly i nadále omezené co do počtu a často povrchní.

Podle judikatury Soudního dvora Evropské unie je Listina základních práv EU pro členské státy EU závazná, pokud jednájí v rámci působnosti unijního práva. Zákonodárci EU přímo či nepřímo ovlivňují životy obyvatel EU téměř ve všech oblastech politiky. S ohledem na to by Listina základních práv Evropské unie měla být relevantní normou pro soudce nebo státní zaměstnance v členských státech při plnění jejich každodenních úkolů. Stejně jako v posledních letech (2012–2016) však důkazy agentury FRA naznačují, že soudní moc a státní správa využívají Listinu základních práv na vnitrostátní úrovni spíše jen v omezené míře. Zdá se, že téměř ani jedna politika si neklade za cíl podporu Listiny základních práv, ačkoli členské státy jsou nejen povinny dodržovat práva zahrnutá v listině, ale mají též „podporovat jejich uplatňování v souladu se svými pravomocemi“ (článek 51 listiny). Je-li listina zmíněna v legislativním procesu nebo soudy, zůstává její použití často povrchní.

Stanovisko agentury FRA 2.1

EU a její členské státy by měly podněcovat k rozsáhlejšímu vyměňování informací o zkušenostech a přístupech v oblasti odkazů na listinu a jejího využívání – mezi soudci, advokátními komorami a státními správami v členských státech i přeshraničně. V této souvislosti by členské státy EU měly co nejlépe využívat stávající možnosti financování, například v rámci programu Spravedlnost.

Členské státy EU by měly zvyšovat informovanost o právech zakotvených v listině a měly by zajistit, aby byly vnitrostátním soudcům a jiným právníkům nabízeny cílené školicí moduly.

Podle článku 51 (oblast použití) Listiny základních práv Evropské unie musí být veškeré vnitrostátní právní předpisy, kterými se provádí právo EU, v souladu s listinou. V roce 2017 stejně jako v předchozích letech zůstala úloha listiny v zákonodárných procesech na vnitrostátní úrovni omezená: listina nepředstavuje normu, která se výslovně a pravidelně uplatňuje při procesech kontroly zákonosti nebo posuzování dopadu připravovaných právních předpisů, zatímco vnitrostátní nástroje v oblasti lidských práv jsou do takových postupů systematicky zahrnovány. Navíc stejně jako v předchozích letech vnitrostátní soudy v mnoha svých rozhodnutích odkazovaly na listinu bez odůvodnění, proč se vztahuje na specifické okolnosti případu.

Stanovisko agentury FRA 2.2

Vnitrostátní soudy, jakož i vlády a/nebo parlamenty by mohly zvážit důslednější kontrolu dodržování článku 51 (oblasti použití), aby se v rané fázi posoudilo, zda soudní případ nebo legislativní dokument jsou v rozporu s Listinou základních práv EU. Kdyby byly vypracovány standardizované příručky o praktických krocích v rámci kontroly uplatňování listiny, které jsou momentálně k dispozici jen ve velmi málo členských státech EU, mohly by právníkům poskytnout nástroj pro posouzení relevantnosti listiny v daném případě nebo v daném legislativním návrhu. Příručka agentury FRA o použitelnosti listiny by mohla v tomto ohledu sloužit jako inspirace.

3. Rovnost a nediskriminace

Rok 2017 přinesl smíšený pokrok v oblasti prosazování rovnosti a zákazu diskriminace v Evropské unii (EU). Ačkoliv směrnice o rovném zacházení – která byla navržena v roce 2008 – nebyla do konce roku přijata, EU vyhlásila evropský pilíř sociálních práv, který vychází ze zásady zákazu diskriminace. Nadále se věnovala pozornost omezením nošení náboženského oblečení a symbolů v práci a ve veřejném prostoru, zejména v případě muslimských žen. Určitého pokroku se dosáhlo v rovnosti leseb, gayů, bisexuálů, transgender a intersexuálních osob (LGBTI), zejména pokud jde o občanský stav stejnopohlavních párů. Současně však ze závěrů vyvozených z širokého spektra údajů v oblasti rovnosti – včetně údajů získaných formou zkoušek rozlišování (tzv. discrimination testing) – vyplývá, že v evropských společnostech je i nadále nerovné zacházení a diskriminace skutečností.

Zjištění 2. šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II) agentury FRA a rozmanité vnitrostátní výzkumy zveřejněné v roce 2017 potvrzují, že diskriminace a nerovné zacházení z různých důvodů zůstávají v klíčových oblastech života v celé EU realitou. EU a její členské státy však mohou navrhovat politické nástroje na podporu rovnosti, přičemž evropský pilíř sociálních práv prosazuje ochranu před diskriminací nad rámec *acquis* v oblasti rovnosti. Pomocí navrhované směrnice o rovném zacházení, která ještě nebyla přijata, nicméně EU řídí hierarchii důvodů. Jednání o navrhované směrnici v Radě EU vstoupila v roce 2017 do svého devátého roku a do konce roku ještě nebyla ukončena.

Článek 21 Listiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci z jakýchkoli důvodů, zejména z důvodů, jako jsou pohlaví, rasa, barva pleti, etnický nebo sociální původ, genetické rysy, jazyk, náboženské vyznání nebo přesvědčení, politické nebo jakékoli jiné názory, příslušnost k národnosti menšině, majetek, narození, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientace. Článek 19 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) stanoví, že Rada může zvláštním legislativním postupem a po obdržení souhlasu Evropského parlamentu jednomyslně přijmout vhodná opatření k boji proti diskriminaci na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo přesvědčení, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.

Stanovisko agentury FRA 3.1

Zákonodárci EU by měli pokračovat ve svém úsilí o přijetí směrnice o rovném zacházení, aby zajistili, že EU bude nabízet komplexní ochranu před diskriminací v klíčových oblastech života bez ohledu na pohlaví dané osoby, její rasu nebo etnický původ, náboženské vyznání nebo přesvědčení, zdravotní postižení, věk nebo sexuální orientaci.

Stanovisko agentury FRA 3.2

Zákonodárce EU by měl pokračovat v konkrétních právních opatřeních, která přinášejí silnější ochranu sociálních práv a dále provádějí zásady a práva zakotvená v pilíři sociálních práv.

Omezení náboženských oděvů a symbolů v práci nebo ve veřejných prostorech i nadále utvářela diskusi o náboženství v EU v roce 2017. Tato omezení se týkají zejména muslimských žen, které nosí různé formy oděvů zahalujících hlavu nebo obličej. Evropský soudní dvůr a Evropský soud pro lidská práva nabídly v této oblasti další vodítka, pokud jde o podstatné profesní požadavky, zákaz nošení viditelných náboženských symbolů a nošení náboženských oděvů, které zcela zakrývají obličej, na veřejnosti. Některé členské státy EU omezují oděvy zahalující obličej na veřejných místech, aby prosadily svůj ideál společnosti podporující začlenění nebo aby zachovaly neutralitu státních zaměstnanců, soudců a státních zástupců.

Článek 10 Listiny základních práv Evropské unie zaručuje každému právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání. Toto právo zahrnuje svobodu změnit své náboženské vyznání nebo přesvědčení, jakož i svobodu projevit své náboženské vyznání nebo přesvědčení sám nebo společně s jinými bohoslužbou, vyučováním, prováděním úkonů a zachováváním obřadů. Článek 21 Listiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci na základě náboženského vyznání nebo přesvědčení. Článek 22 Listiny základních práv Evropské unie dále stanoví, že Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost.

Stanovisko agentury FRA 3.3

Členské státy EU by měly zajistit, aby při zvažování jakýchkoli omezení symbolů nebo oděvů v souvislosti s náboženstvím byly chráněny základní práva a svobody. Každý legislativní nebo správní návrh, který hrozí omezením svobody projevu náboženského vyznání nebo přesvědčení, by měl zahrnovat aspekty základních práv a dodržování zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti.

Členské státy EU pokračovaly v provádění opatření na podporu rovnosti leseb, gayů, bisexuálů, transgender a intersexuálních osob (LGBTI). Několik členských států EU sladilo osobní stav párů stejného pohlaví s osobním stavem manželských párů, někdy však s omezeními týkajícími se osvojení nebo asistované reprodukce. Jiné podnikly kroky k demedikalizaci procesu změny pohlavní příslušnosti, přičemž jeden členský stát EU přijal zjednodušená řízení ke změně registrovaného pohlaví transgender osob. V některých členských státech EU se dostala do popředí problematika symbolů binárního pohlaví, přičemž jeden umožnil používání symbolu „X“ v oficiálních dokladech jako alternativy pro mužské nebo ženské pohlaví.

Článek 21 Listiny základních práv Evropské unie zakazuje diskriminaci založenou na pohlaví a sexuální orientaci. V prosinci 2015 zveřejnila Evropská komise seznam opatření na podporu rovnosti LGBTI osob a zahrнула do něj zlepšování práv a zajištění právní ochrany těchto osob a jejich rodin, jakož i monitorování a vymáhání stávajících práv. Seznam opatření se vztahuje na období 2016–2019. Ačkoli není právně závazný, poskytuje vodítko k tomu, kde a jak mohou členské státy EU usilovat o zajištění toho, aby LGBTI osoby mohly využívat své právo na rovnost a nediskriminaci. EU a její členské státy se zavázaly k plnění cílů Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. Cíl udržitelného rozvoje č. 10, který se týká odstraňování rozdílů v jednotlivých zemích a mezi nimi, vytyčuje jako jeden z cílů zajištění rovných příležitostí a snížení nerovnosti výsledků. To zahrnuje odstranění diskriminujících právních předpisů, politik a postupů a prosazování vhodných právních předpisů, politik a opatření.

Stanovisko agentury FRA 3.4

Členské státy EU jsou vybízeny, aby nadále přijímaly a prováděly specifická opatření k zajištění toho, aby lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby (LGBTI) mohly plně využívat všechna svá základní práva. V rámci toho jsou členské státy EU vybízeny, aby ve svém úsilí vycházely ze seznamu opatření na podporu rovnosti LGBTI osob zveřejněný Evropskou komisí.

Údaje o rovnosti nabízejí účinné prostředky k odhalení vzorců nerovnosti v členských státech EU, jakož i pevné základy pro tvorbu politik na základě důkazů. Zjištění šetření EU-MIDIS II a výzkumu zveřejněného vnitrostátními orgány pro rovné zacházení a orgány veřejné moci v roce 2017 jasně ukazují, že diskriminace a nerovné zacházení výrazně ovlivňují evropskou společnost. Zjištění výzkumu, který použil metodu testování diskriminace, poskytují další empirické důkazy o diskriminaci v rámci přístupu k zaměstnání a bydlení z celé řady důvodů v několika členských státech EU. Systematickým sběrem údajů o vzorcích nerovnosti mohou EU a její členské státy monitorovat dopad politik a opatření zavedených na podporu rovnosti a prosazování nediskriminace a mohou je upravovat s cílem zvýšit jejich účinnost. EU a její členské státy se zavázaly k plnění cílů Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. Dostupnost podrobných a spolehlivých údajů o rovnosti by EU a jejím členským státům umožnila měřit pokrok ohledně plnění cílů 10.2 a 10.3 v rámci cíle udržitelného rozvoje č. 10, který se týká odstraňování rozdílů v jednotlivých zemích a mezi nimi.

Na podporu tvorby politik prosazujících rovné zacházení a bojujících proti diskriminaci lze používat různé druhy údajů, např. statistické a administrativní údaje, jakož i vědecké důkazy. Takové údaje lze používat i k posouzení provádění směrnice o rasové rovnosti (2000/43/ES) nebo směrnice o rovnosti v zaměstnání (2000/78/ES). Ve svých obecných politických doporučeních Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) zdůrazňuje, že na podporu boje proti diskriminaci jsou zapotřebí kvalitní údaje. Kromě toho Úmluva OSN o právech osob

se zdravotním postižením nabízí vodítko v oblasti sběru údajů o rovnosti.

Stanovisko agentury FRA 3.5

Orgány EU a členské státy EU jsou vybízeny, aby nadále podporovaly a financovaly sběr spolehlivých a podrobných údajů o rovnosti prováděný agenturami a jinými subjekty EU, vnitrostátními statistickými úřady, vnitrostátními orgány pro rovné zacházení, dalšími orgány veřejné moci a akademickými institucemi. Kromě toho jsou členské státy EU vybízeny k tomu, aby Statistickému úřadu Evropské unie (Eurostat) poskytovaly podrobné a spolehlivé údaje o rovnosti, a EU tak mohla vypracovat cílené programy a opatření na podporu rovného zacházení a prosazování nediskriminace. Je-li to možné a relevantní, neměly by být shromážděné údaje tříděny pouze podle pohlaví a věku, ale též podle etnického původu, zdravotního postižení a náboženského vyznání.

4. Rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost

Sedmnáct let po přijetí směrnice o rasové rovnosti a devět let po přijetí rámcového rozhodnutí o rasismu a xenofobii stále imigranti a menšinové národnostní skupiny čelí rozšířené diskriminaci, obtěžování a diskriminačnímu národnostnímu profilování v celé EU, jak vyplývá ze závěrů druhého kola šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II), které provedla agentura FRA. Evropská komise podporovala úsilí členských států EU o potírání rasismu a nenávistně motivovaných trestných činů prostřednictvím skupiny EU na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a dalším formám nesnášenlivosti. Rovněž i nadále bedlivě sledovala provádění směrnice o rasové rovnosti a rámcového rozhodnutí. Ačkoliv několik členských států EU provádělo přezkum právních předpisů zaměřených na boj proti rasismu, pouze 14 z nich mělo v roce 2017 zavedené akční plány a strategie, jejichž cílem je boj proti rasismu a diskriminaci na základě národnosti.

Navzdory politickým iniciativám realizovaným v rámci skupiny EU na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a dalším formám nesnášenlivosti ovlivňují rasové a xenofobní trestné činy z nenávisťi a nenávistně verbální projevy i nadále zásadně životy milionů osob v EU. Dokládají to zjištění šetření EU-MIDIS II a pravidelné přehledy agentury FRA o obavách týkajících se základních práv v souvislosti s migrací.

Článek 1 rámcového rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii popisuje opatření, která členské státy musí přijmout, aby potrestaly úmyslné rasistické a xenofobní jednání. Čl. 4 písm. a) Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace dále stanoví, že státy úmluvy mají podněcování k rasové diskriminaci i násilné činy proti jakékoli rase nebo skupině osob prohlásit za trestné podle zákona.

Stanovisko agentury FRA 4.1

Členské státy EU by měly zajistit, aby byl každý případ údajného trestného činu z nenávisťi, včetně nenávistného verbálního projektu, účinně zaznamenán, vyšetřen, stíhán a souzen. V této souvislosti je nutné postupovat v souladu s příslušným vnitrostátním, unijním, evropským a mezinárodním právem.

Členské státy EU by měly dále usilovat o systematické zaznamenávání, shromažďování a každoroční zveřejňování srovnatelných údajů o trestných činech z nenávisťi, aby mohly v reakci na ně přijímat účinná a důkazy podložená právní a politická opatření. Veškeré údaje by měly být shromažďovány v souladu s vnitrostátními právními rámci a právními předpisy EU o ochraně údajů.

Navzdory silnému právnímu rámci stanovenému směrnicí o rasové rovnosti (2000/43/ES) ukazují výsledky šetření EU-MIDIS II a další důkazy, že značná část přistěhovalců a etnických menšin čelí vysoké míře diskriminace z důvodu svého etnického nebo přistěhovaleckého původu a potenciálně souvisejících charakteristik, jako je barva pleti a náboženské vyznání. Výsledky dokládají malý pokrok v porovnání se situací před osmi lety, kdy bylo šetření EU-MIDIS provedeno poprvé. Podíly osob, které zažily diskriminaci, jsou nadále takové, že vyvolávají vážné obavy. Svědčí též o tom, že většina respondentů neví o žádné organizaci, která nabízí podporu nebo poradenství obětem diskriminace, a většina nezná žádný orgán pro rovné zacházení.

Stanovisko agentury FRA 4.2

Členské státy EU by měly zajistit lepší provádění a uplatňování směrnice o rasové rovnosti v praxi. Měly by zvyšovat povědomí o antidiskriminačních právních předpisech a o příslušných mechanismech opravných prostředků, zejména mezi těmi osobami, které budou diskriminací postíženy nejpravděpodobněji, jako jsou příslušníci etnických menšin. Členské státy by měly především zajistit, aby sankce byly dostatečně účinné, přiměřené a odrazující, jak požaduje směrnice o rasové rovnosti.

V roce 2017 mělo pouze čtrnáct členských států EU vnitrostátní akční plány pro boj proti rasové diskriminaci, rasismu a xenofobii. Durbanská deklarace a akční program Organizace spojených národů přijaté na Světové konferenci proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti svěříjí státům hlavní odpovědnost za boj proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. Skupina EU na vysoké úrovni pro boj proti rasismu, xenofobii a dalším formám nesnášenlivosti poskytuje členským státům EU fórum, na němž si mohou vyměňovat postupy k zajištění úspěšného provádění těchto akčních plánů.

Stanovisko agentury FRA 4.3

Členské státy EU by měly vypracovat specializované vnitrostátní akční plány pro boj proti rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a související nesnášenlivosti. V tomto ohledu by se mohly řídit praktickými pokyny Úřadu vysokého komisaře OSN pro lidská práva, které se týkají vypracování takových plánů. V souladu s těmito pokyny by akční plány stanovily cíle a opatření, určily odpovědné státní orgány, stanovily lhůty, zahrnovaly ukazatele výkonnosti a poskytovaly monitorovací a hodnotící mechanismy. Provádění takových plánů by členským státům EU poskytlo účinný prostředek k zajištění splnění povinností, které jim ukládají směrnice o rasové rovnosti a rámcové rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii.

Jak uvádějí předchozí zprávy o základních právech, ukazují důkazy šetření EU-MIDIS II, že příslušníci etnických menšin i nadále čelí diskriminačnímu profilování ze strany policie. Takové profilování může podkopat důvěru v prosazování práva mezi osobami pocházejícími z etnické menšiny, které mohou být často zastaveny a prohledány z důvodu svého vzhledu. Tato praxe je v rozporu se zásadami Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace a jinými mezinárodními normami, včetně těch, které jsou zakotveny v Evropské úmluvě o lidských právech a související judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, jakož i v Listině základních práv EU a směrnici o rasové rovnosti.

Stanovisko agentury FRA 4.4

Členské státy EU by měly skoncovat s diskriminačními formami profilování. Toho by se dalo docílit poskytováním systematického školení o antidiskriminačních právních předpisech pracovníkům donucovacích orgánů, jakož i pomoci lépe jim pochopit podvědomou předpojatost a odmítat stereotypy a předsudky. Taková školení by mohla také zvýšit informovanost o důsledcích diskriminace a o tom, jak zvyšovat důvěru příslušníků menšin v policii. Kromě toho by pro účely monitorování diskriminačních profilovacích postupů mohly členské státy EU zvážit zaznamenávání uplatňování pravomocí zastavení a prohledání. Zejména by mohly zaznamenávat etnický původ těchto zastavených osob – což se v současnosti děje v jednom členském státě – v souladu s vnitrostátními právními rámci a právními předpisy EU o ochraně údajů.

5. Integrace Romů

Rámec EU pro vnitrostátní strategie integrace Romů dosud nepřinesl významný a „hmatatelný pokrok“, a to navzdory setrvalému provádění opatření na zlepšení začleňování Romů v členských státech. Účast Romů na vzdělávání se zvýšila, ale problémem zůstává předčasný odchod ze vzdělávání a segregace. Situace Romů v oblasti zaměstnání, bydlení a zdraví vykazuje malé zlepšení, avšak současně přetrvává nenávisť vůči Romům, která se projevuje diskriminací, obtěžováním a nenávisťně motivovanými trestnými činy a je i nadále významnou překážkou pro začleňování Romů. Nutnost bojovat s nenávisť vůči Romům se v roce 2017 posunula na vyšší příčku politických priorit, což se projevilo i v usnesení Evropského parlamentu o aspektech týkajících se základních práv v integraci Romů v EU. Je nutné zvýšené úsilí o sledování provádění a účinnosti opatření v oblasti začleňování a současně je třeba věnovat zvláštní pozornost marginalizovaným a sociálně vyloučeným mladým Romům a romským ženám.

Jak ukazují zjištění šetření agentury FRA o Romech, zůstávají protiromské nálady významnou překážkou pro jejich začleňování. Romové i nadále čelí diskriminaci z důvodu svého etnického původu v rámci přístupu ke vzdělávání, zaměstnání, bydlení a zdravotní péči. Diskriminace a protiromské nálady porušují právo na nediskriminaci zakotvené v článku 21 Listiny základních práv Evropské unie, ve směrnici o rasové rovnosti (2000/43/ES) a dalších evropských a mezinárodních nástrojích v oblasti lidských práv. Mimoto doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů doporučuje, aby členské státy přijaly nezbytná opatření pro zajištění účinného praktického prosazování směrnice o rasové rovnosti. Na nutnost řešit diskriminaci Romů prováděním směrnice o rasové rovnosti a rámcového rozhodnutí o boji proti rasismu a xenofobii, se zvláštním zaměřením na genderové aspekty, upozornily předchozí zprávy agentury FRA, včetně zprávy o šetření EU-MIDIS II o Romech – vybrané výsledky a zprávy o základních právech 2017.

Stanovisko agentury FRA 5.1

Členské státy EU by měly zajistit, aby v souladu se směrnici o rasové rovnosti a rámcovým rozhodnutím o boji proti rasismu a xenofobii bylo do politických opatření začleněno potírání protiromských nálad a aby bylo zkombinováno s politikami aktivního začleňování, které řeší etnickou nerovnost a chudobu. Měly by zahrnout i osvětová opatření týkající se přínosů integrace Romů a zaměřená na širokou veřejnost, poskytovatele služeb, zaměstnance veřejných vzdělávacích zařízení a policii. Taková opatření

by měla zahrnovat i šetření nebo kvalitativní výzkum prováděný na vnitrostátní nebo místní úrovni v zájmu pochopení sociálního dopadu protiromských nálad.

Vzrostla míra zapsaných romských dětí do předškolních vzdělávacích zařízení, což je důsledek vládních investic a opatření na podporu předškolního vzdělávání. Navzdory poklesu míry předčasného ukončování školní docházky mezi mladými Romy zhruba sedm z deseti Romů ve věku od 18 do 24 let stále opouští školu předčasně. V několika členských státech EU vzrostla též segregace ve vzdělávání a nedošlo k výraznému zlepšení, pokud jde o diskriminaci ve vzdělávání. Čl. 3 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii vysvětluje důležitost boje proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci a důležitost ochrany práv dítěte, mezi něž patří i právo na vzdělání. Článek 21 Listiny základních práv EU výslovně zakazuje diskriminaci založenou na etnickém původu nebo rase. Doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů vyzývá k odstranění veškeré segregace ve školách a k zajištění udržitelnosti a dlouhodobého dopadu odstranění segregace. Směrnice o rasové rovnosti se vztahuje též na vzdělávání. Závažnost této problematiky odráží řízení o nesplnění povinností zahájená proti třem členským státům ohledně segregace ve vzdělávání v souvislosti s nedodržováním směrnice o rasové rovnosti.

Stanovisko agentury FRA 5.2

Vnitrostátní školské úřady by měly poskytovat nezbytnou podporu a zdroje školám s romskými žáky, aby byly řešeny všechny aspekty začleňování Romů ve vzdělávání: zvýšení jejich účasti na vzdělávání a snížení míry předčasného ukončování školní docházky. Členské státy EU by měly vynaložit další úsilí k řešení segregace ve vzdělávání, přičemž by se měly zaměřit na dlouhodobější udržitelnost a současně se zabývat diskriminací a protiromskými náladami. Opatření k odstranění segregace by měla být doprovázena osvětovou činností a podporou rozmanitosti ve školách mezi učiteli, studenty a rodiči.

Výsledkem lepší účasti Romů na vzdělávání nebyla vždy vyšší míra zaměstnanosti nebo účasti na trhu práce. Problémem zůstává dlouhodobá nezaměstnanost, přičemž integrace na trhu práce je pro mladé Romy a romské ženy dokonce ještě obtížnější. Ačkoli se určité konkrétní projekty a politická opatření zaměřily na potřeby mladých Romů a romských žen v oblasti zaměstnanosti, je těmto skupinám věnováno málo systematické pozornosti. Doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů vyzývá členské státy EU, aby přijaly účinná opatření k zajištění rovného zacházení s Romy, pokud jde o přístup na trh práce – například prostřednictvím opatření na podporu prvních pracovních zkušeností a odborného vzdělávání, samostatné výdělečné činnosti a podnikání a přístupu ke standardním veřejným službám zaměstnanosti a odstranění překážek, jako je diskriminace. Evropský pilíř sociálních práv, vyhlášený v roce 2017, uvádí vzdělávání, odbornou přípravu a celoživotní učení, jakož i rovnost žen a mužů, rovné příležitosti a aktivní podporu zaměstnanosti, zejména u mladých lidí a nezaměstnaných, jako faktory napomáhající zvládnout úspěšný přechod na trh práce.

Stanovisko agentury FRA 5.3

Členské státy EU by měly posilovat opatření na podporu přístupu Romů na trh práce. Politiky zaměstnanosti, vnitrostátní úřady práce a podniky, především na místní úrovni, by měly poskytovat podporu, aby umožnily samostatnou výdělečnou činnost a podnikání Romů. Měly by též usilovat o zvýšení informovanosti Romů, aby podpořily jejich plnou integraci na trhu práce, přičemž by se měly zaměřit na romské ženy a mladé lidi.

Aby opatření v oblasti integrace Romů byla úspěšná, je zásadní smysluplná účast Romů v projektech a při navrhování a provádění místních politik a strategií. Účast Romů na vnitrostátní úrovni je důležitá pro navrhování a monitorování vnitrostátních strategií jejich integrace nebo integrovaných souborů politických opatření a měl by ji podporovat dialog na vnitrostátní úrovni a platformy účasti. Zapojení místních občanů, včetně Romů, mohou zejména na místní úrovni usnadnit mechanismy spolupráce s místními orgány a organizacemi občanské společnosti. Doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů vyzývá k aktivnímu zapojení a účasti Romů a k vhodným místním přístupům k integraci. Zkušenosti agentury FRA získané prostřednictvím jejího výzkumu nazvaného Zapojení místní komunity do začleňování Romů ukazují, jak lze místním komunitám umožnit účastnit se na projektech a vypracovávání strategií.

Stanovisko agentury FRA 5.4

Členské státy EU by měly přezkoumat své vnitrostátní strategie pro integraci Romů nebo integrované soubory politických opatření, aby zvýšily úsilí na podporu participačních přístupů k tvorbě politik a v projektech integrace, přičemž by měly věnovat zvláštní pozornost místní úrovni a podporovat úsilí ze strany komunit. K usnadnění účasti Romů a projektů integrace vedených komunitami by se měly používat evropské strukturální a investiční fondy a další finanční zdroje.

Doporučení Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů vyzývá členské státy EU k náležitému monitorování a hodnocení účinnosti jejich vnitrostátních strategií a politik sociálního začleňování. Takové monitorovací mechanismy musí pokud možno zahrnovat kvalitativní a kvantitativní údaje a musí zajistit, aby sběr údajů probíhal v souladu s příslušným vnitrostátním a ujednáním právem, zejména s ohledem na ochranu osobních údajů. Zatímco některé členské státy zahrnuly kvantitativní a kvalitativní ukazatele do hodnocení dosažených výsledků v oblasti integrace Romů, některé členské státy monitorovací mechanismy stále nemají. Jen málo monitorovacích mechanismů zahrnuje informace o účinném využívání fondů EU.

Stanovisko agentury FRA 5.5

V souladu s doporučením Rady z roku 2013 o účinných opatřeních v oblasti integrace Romů v členských státech by členské státy měly zlepšit nebo zavést monitorovací mechanismy týkající se integrace Romů. Monitorovací mechanismy by měly zahrnovat další sběr anonymizovaných údajů rozříděných v souladu s právními předpisy EU o ochraně údajů podle etnického původu a pohlaví a též by měly obsahovat relevantní otázky v rozsáhlých šetřeních, jako je šetření pracovních sil a statistika EU v oblasti příjmů a životních podmínek. Do monitorovacích mechanismů by měla být začleněna občanská společnost a místní romské komunity. Nezávislá hodnocení zahrnující Romy by měla též přezkoumat využívání a účinnost fondů EU a měla by se stát základem zlepšování politických opatření.

6. Azyl, víza, migrace, hranice a integrace

Počet migrantů, kteří neoprávněně přijeli po moři, se v roce 2017 oproti roku 2016 zmenšil o polovinu a celkem činí zhruba 187 000. Při překonávání moře na cestě do Evropy však zahynulo více než 3 100 lidí. Na západobalkánské trase se zvýšil počet případů nařčení policie, že s migranty špatně zachází. Některé členské státy EU stále zápasily s přijímáním žadatelů o azyl. Výzvy v oblasti migrace a bezpečnosti jsou stále více propojeny a rozsáhlé informační systémy EU slouží jak řízení imigrace, tak posílení bezpečnosti. Současně tlak na účinnější boj proti nelegální migraci zhoršil stávající rizika v oblasti základních práv.

Ačkoli počet osob přijíždějících na vnější hranice EU bez oprávnění v roce 2017 klesl, značné problémy z hlediska základních práv přetrvávaly. K nejzávažnějším porušením patří špatné zacházení s migranty, kteří se při překračování hranic snaží vyhnout hraničním kontrolám. V roce 2017 významnou měrou vzrostl počet zpráv o hrubém chování, zejména na západobalkánské trase. Zkušenosti s násilím ze strany policistů nebo příslušníků pohraniční stráže uvedli i respondenti v šetření EU-MIDIS II agentury FRA, kterého se zúčastnilo více než 12 000 přistěhovalců z první generace v EU. Navzdory významnému množství údajného hrubého chování je trestní řízení zahájeno jen zřídkakdy – zčásti z toho důvodu, že se oběti zdráhají podat žalobu, ale též z důvodu nedostatečných důkazů. K odsouzení téměř nedochází.

Článek 4 Listiny základních práv EU zakazuje mučení a nelidské či ponižující zacházení. Zákaz je absolutní, což znamená, že nepovoluje výjimky ani odchylky.

Stanovisko agentury FRA 6.1

Členské státy EU by měly posílit preventivní opatření ke snížení rizika, že se jednotliví policisté a příslušníci pohraniční stráže uchýlí k hrubému chování na hranicích. Jakákoli zpráva o špatném zacházení, která se objeví, by měla být účinně vyšetřena a pachatelé by měli být předáni do rukou spravedlnosti.

V roce 2017 přikládala EU vysokou prioritu reformě svých rozsáhlých informačních systémů v oblasti migrace a azylu. Díky „interoperabilitě“ budou jednotlivé systémy vzájemně lépe propojeny. V centrálním úložišti budou totožnosti všech osob uložených v různých systémech a mechanismus zjistí, zda jsou údaje o téže osobě uloženy v informačních systémech pod různými jmény a totožnostmi. Ne všechny aspekty navrhovaných nařízení o interoperabilitě byly podrobeny pečlivému přezkoumání z hlediska základních práv.

Reformy informačních systémů mají dopad na několik práv chráněných Listinou základních práv EU, včetně práva na ochranu osobních údajů (článek 8), práva dítěte (článek 24), práva na azyl (článek 18), práva na účinnou právní ochranu (článek 47) a práva na svobodu a bezpečnost (článek 6).

Stanovisko agentury FRA 6.2

EU by měla zajistit, aby buď zákonodárci EU, nebo nezávislé odborné subjekty důkladně posoudili všechny dopady různých návrhů týkajících se interoperability na základní práva před jejich přijetím a provedením a aby při tom věnovali zvláštní pozornost rozdílným zkušenostem žen a mužů.

Evropská unie a její členské státy vynaložily značné úsilí o zvýšení míry navracení nelegálních migrantů. Imigrační a jiné příslušné orgány považují za důležitou součást účinného navracení odnětí svobody. Revidovaná příručka k navracení osob, přijatá v roce 2017, obsahuje seznam situací, které by členské státy EU měly považovat za známku „nebezpečí útěku“, což je v praxi nejčastější zdůvodnění příkazu k zajištění. Definuje též okolnosti, za kterých by mělo být předpokládáno nebezpečí útěku, přičemž povinnost vyvrátit tento předpoklad přesunuje na dotčenou osobu. Chybějící srovnatelné statistiky o zajištění přistěhovalců v EU ztěžují hodnocení toho, do jaké míry zesílená pozornost, která je věnována zefektivňování návratů, vyvolala nárůst počtu případů zajištění v souvislosti s přistěhovalectvím. Zprávy upozorňující na vzorce svévolného zajišťování však přišly z různých členských států EU.

Zajištění představuje velký zásah do práva na svobodu, které je chráněno článkem 6 Listiny základních práv EU. Každé odnětí svobody tak musí respektovat ochranná opatření, která byla zavedena s cílem předcházet nezákonnému a svévolnému zajištění.

Stanovisko agentury FRA 6.3

Jsou-li osoby zbaveny svobody z důvodů souvisejících s přistěhovalectvím, musí členské státy respektovat všechna ochranná opatření uložená listinou, jakož i ochranná opatření vyplývající z Evropské úmluvy o lidských právech. Zejména platí, že zajištění musí být v daném případě nezbytné.

Agentura FRA důsledně poukazuje na důležitost sledování nuceného navracení podle čl. 8 odst. 6 směrnice o navracení jakožto nástroje na podporu navracení v souladu se základními právy. Ne všechny

členské státy EU zřídily operační systémy pro sledování nuceného navracení.

Realizace navracení představuje výrazná rizika pro klíčová základní práva stanovená v Listině základních práv EU, včetně práva na život (článek 2), zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu (článek 4), práva na svobodu (článek 6), práva na účinnou právní ochranu a zásadu *nenavracení* (článek 19).

Stanovisko agentury FRA 6.4

Všechny členské státy EU vázané směrnicí o navracení by měly zřídit účinný systém pro sledování navracení.

7. Informační společnost, soukromí a ochrana údajů

Rok 2017 byl významný milník jak pro technologické inovace, tak pro ochranu soukromí a osobních údajů. Rychlý rozvoj nových technologií přinesl rovnou měrou příležitosti i výzvy. Zatímco členské státy EU a orgány EU dokončovaly přípravnou práci na uplatňování balíčku EU týkajícího se ochrany údajů, objevily se nové výzvy. Rychlý pokrok ve výzkumu týkajícím se „dat velkého objemu“ a umělé inteligence a přísliby těchto odvětví v oblastech od zdraví před bezpečnost po obchodní trhy donutily orgány veřejné moci a občanskou společnost ptát se, jaký skutečný dopad tento pokrok může mít na občany – a zejména na jejich základní práva. Mezitím silně ohrozily digitální bezpečnost dva rozsáhlé útoky škodlivého softwaru. Nedávné reformy EU v oblasti ochrany údajů a kybernetické bezpečnosti, jakož i současné úsilí v souvislosti se soukromím na internetu se s ohledem na tyto události ukázaly jako správně načasované a významné.

Čl. 8 odst. 3 Listiny základních práv EU a čl. 16 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie uznávají ochranu osobních údajů jako základní právo. Potvrzují, že na dodržování pravidel ochrany údajů musí dohlížet nezávislý orgán. Dohled nad právy na ochranu údajů a jejich výkon lze realizovat, pokud takové orgány mají potřebné lidské, technické a finanční zdroje, včetně odpovídajících prostor a infrastruktury, pro zajištění účinného plnění svých úkolů a výkonu svých pravomocí. Základem tohoto požadavku je čl. 52 odst. 2 obecného nařízení o ochraně osobních údajů.

Stanovisko agentury FRA 7.1

Členské státy EU by měly důkladně posoudit lidské a finanční zdroje, včetně technických dovedností, které jsou nezbytné pro fungování úřadů pro ochranu osobních údajů vzhledem k jejich novým povinnostem vyplývajícím z rozšířených pravomocí a kompetencí, které stanovuje obecné nařízení o ochraně osobních údajů.

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů požaduje, aby úřady pro ochranu osobních údajů zajišťovaly povědomí o právech a rizicích spojených se zpracováním osobních údajů a pochopení těchto práv. Většina pokynů a osvětových kampaní je však přístupná především on-line, proto je pro povědomí o právech zásadní přístup k internetu. Ve většině členských států existuje stále významná mezigenerační digitální propast z hlediska využívání internetu.

Stanovisko agentury FRA 7.2

Úřady pro ochranu osobních údajů by měly zajišťovat, aby všichni správci údajů věnovali zvláštní pozornost dětem a starším občanům EU a zaručili tak rovnoměrné povědomí o ochraně údajů a právech na soukromí a snížili zranitelnost v důsledku digitální negramotnosti.

S ohledem na analýzu Soudního dvora EU by měla být oblast působnosti uchovávání údajů, které je prováděno v souladu s dohodou o jmenné evidenci cestujících a směrnici o jmenné evidenci cestujících, omezena jen na nezbytně nutnou míru. To znamená, že má být vyloučeno uchovávání údajů cestujících, kteří již odjeli a kteří v zásadě nepředstavují riziko z hlediska terorismu nebo závažné nadnárodní trestné činnosti, přinejmenším v případech, kdy ani kontroly a ověření, ani žádné jiné okolnosti neodhalily objektivní důkazy o takovém riziku.

Stanovisko agentury FRA 7.3

Při přezkumu směrnice o jmenné evidenci cestujících by podle článku 19 měla Evropská komise vzít v úvahu analýzu Soudního dvora Evropské unie. Zejména by měla vzít v potaz přezkum ustanovení směrnice o jmenné evidenci cestujících o omezení rozsahu uchovávání údajů po odletu cestujících na ty cestující, kteří mohou objektivně představovat riziko z hlediska terorismu a/nebo závažné nadnárodní trestné činnosti.

Úřady pro ochranu osobních údajů mají za úkol monitorovat a vymáhat uplatňování obecného nařízení o ochraně osobních údajů a podporovat pochopení rizik, pravidel, ochranných opatření a práv v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Tato role se stává ještě důležitější v kontextu analýz „dat velkého objemu“, což umožňuje bezprecedentní dostupnost, sdílení a automatizované používání osobních údajů. Jak upozornily Evropský parlament a Rada Evropy, takové zpracování – prováděné fyzickými osobami, soukromými společnostmi a orgány veřejné moci – by mohlo představovat řadu výzev pro základní práva jednotlivců, zejména pro jejich práva na soukromí, ochranu osobních údajů a nediskriminaci. Je stále nutné provádět další výzkum, aby takové výzvy mohly být jasně identifikovány a mohly být urychleně řešeny.

Stanovisko agentury FRA 7.4

Členské státy EU by měly hodnotit dopad analýz „dat velkého objemu“ a zvážit, jak řešit související rizika pro základní práva prostřednictvím silných, nezávislých a účinných mechanismů dohledu. Vzhledem ke svému odborným zkušenostem by se měly úřady pro ochranu osobních údajů do těchto procesů aktivně zapojovat.

Směrnice o bezpečnosti sítí a informačních systémů zvyšuje celkovou úroveň bezpečnosti sítí a informačních systémů tím, že kromě jiných strategií ukládá širokou škálu povinností vnitrostátním „provozovatelům základních služeb“, jako je elektrárenská,

dopravní, vodohospodářská, energetická, zdravotní a digitální infrastruktura, aby zajistili provádění účinné strategie ve všech těchto zásadních odvětvích. Zejména článek 8 směrnice stanoví povinnost členských států určit jeden nebo více vnitrostátních příslušných orgánů, jakož i vnitrostátní jednotné kontaktní místo pro oblast bezpečnosti sítí a informačních systémů, které „v náležitých případech a v souladu s vnitrostátními právními předpisy konzultují vnitrostátní příslušné orgány pro vymáhání práva a vnitrostátní orgány pro ochranu osobních údajů a spolupracují s nimi“. Prováděcí iniciativy v některých členských státech zdůraznily potřebu zajistit, aby zásady ochrany údajů zakotvené v obecném nařízení o ochraně osobních údajů byly náležitě zohledněny a promítnuty ve vnitrostátních právních předpisech, které provádějí směrnici o bezpečnosti sítí a informačních systémů.

Stanovisko agentury FRA 7.5

Členské státy EU by měly zajistit, aby vnitrostátní předpisy provádějící směrnici o bezpečnosti sítí a informačních systémů ve vnitrostátním právu dodržovaly zásady ochrany zakotvené v obecném nařízení o ochraně osobních údajů. Vnitrostátní předpisy musí být zejména v souladu se zásadami účelového omezení, minimalizace údajů, zabezpečení údajů, omezení uložení a odpovědnosti, především s ohledem na povinnost vnitrostátních orgánů podle směrnice o bezpečnosti sítí a informačních systémů spolupracovat s vnitrostátními orgány pro vymáhání práva a vnitrostátními orgány pro ochranu osobních údajů.

8. Práva dítěte

Míra dětské chudoby se v EU celkově mírně snížila, ale je i nadále vysoká. Téměř 25 milionů dětí je ohroženo chudobou nebo sociálním vyloučením. Závažná deprivace v oblasti bydlení postihuje v EU 7 % rodin s dětmi. Evropský pilíř sociálních práv zdůrazňuje právo dětí na ochranu před chudobou a na rovnost. Zvlášť se pak zaměřuje na cenově dostupné předškolní vzdělávání a kvalitní péči o děti. Do Evropy i nadále přijížděli s žádostmi o ochranu dětští migranti a uprchlíci, ačkoliv v menším počtu než v roce 2015 a 2016. Zatímco Evropská komise vydala politické pokyny formou sdělení o ochraně migrujících dětí, členské státy nadále usilovaly o to, aby zajistily náležité ubytování, vzdělávání, psychologickou pomoc a obecná opatření pro začleňování dětí. Provádění zásady nejvlastnějšího zájmu dítěte v praxi představovalo v souvislosti s migrací i nadále výzvu. Bylo dosaženo velmi omezeného pokroku při snižování počtu zajištění migrujících dětí. Současně se rozmanité evropské a vnitrostátní iniciativy zaměřily na rizika radikalizace a násilného extremismu mezi mladými lidmi.

V souladu s trendem z předchozích dvou let i nadále klesal počet dětí v EU ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením. Chudobou nebo sociálním vyloučením je nicméně ohroženo téměř 25 milionů dětí, což si žádá naléhavou pozornost EU a jejích členských států. Článek 24 Listiny základních práv EU stanoví, že „[d]ěti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho“. Evropský semestr v roce 2017 zahrnul vyšší počet doporučení ohledně dětí pro jednotlivé země – avšak vůbec poprvé se ani jedno netýkalo dětské chudoby. Členské státy EU využívají ve svých národních programech reforem v rámci evropského semestru ve velmi omezené míře doporučení Evropské komise z roku 2013 „Investice do dětí: východisko z bludného kruhu znevýhodnění“. Ačkoli subjekty občanské společnosti evropský pilíř sociálních práv kritizovaly, mohl by tento pilíř představovat příležitost ke změně míry dětské chudoby a mohl by posílit doporučení Komise z roku 2013, jehož provádění Komise vyhodnotila v roce 2017.

Stanovisko agentury FRA 8.1

Evropská unie a její členské státy by měly zabezpečit plnění závazků obsažených v evropském pilíři sociálních práv v oblasti ochrany dětí před chudobou a zajistit přístup k dostupnému kvalitnímu vzdělávání a péči bez diskriminace pro děti v raném věku. Měly by též zajistit právo děvčat a chlapců ze znevýhodněného prostředí na konkrétní opatření ke zvýšení rovných příležitostí. Provádění pilíře vyžaduje konkrétní legislativní návrhy, akční plány, rozpočtové prostředky a monitorovací systémy ve všech

oblastech, které mají dopad na děti a jejich rodiny, jako je zaměstnanost, rovnost žen a mužů a přístup ke zdravotním službám, vzdělávání a dostupnému bydlení.

Členské státy EU by měly při prezentaci svých národních programů reforem pro evropský semestr využívat doporučení Evropské komise z roku 2013 „Investice do dětí“.

Sejm procent rodin s dětmi v EU zažívá závažnou deprivaci v oblasti bydlení. Žijí v přeplněných domácnostech s nejméně jedním z těchto problémů: zatékající střecha, žádná vana/sprcha a žádná vnitřní toaleta nebo nedostatek světla. Navzdory nedostatku celounijních údajů o vystěhování a bezdomovectví poukazují zprávy národních statistických úřadů a nevládních organizací na zvýšený počet dětí bez domova. Čl. 34 odst. 3 Listiny základních práv EU uznává „právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení, jejichž cílem je zajistit, v souladu s pravidly stanovenými právem Unie a vnitrostátními právními předpisy a zvyklostmi, důstojnou existenci pro všechny, kdo nemají dostatečné prostředky“. Zásady evropského pilíře sociálních práv zahrnují též přístup k sociálnímu bydlení, ochranu před nuceným vystěhováním a podporu osob bez domova – ale na rozdíl od revidované Evropské sociální charty pilíř nezavádí žádná závazná opatření. Při ratifikaci revidované Evropské sociální charty však pouze sedm členských států přijalo ustanovení o právu na bydlení jako závazné.

Stanovisko agentury FRA 8.2

Členské státy EU by si měly stanovit boj proti závažné deprivaci v oblasti bydlení jako politickou prioritou a měly by zajistit, aby rodiny s dětmi, zejména ty, které jsou ohroženy chudobou, měly přednostní přístup k sociálnímu bydlení nebo se jim dostalo dostatečné pomoci s bydlením. Příslušné orgány by se měly zabývat bezdomovectvím a měly by provádět opatření, která zahrnují prevenci nebo odložení vystěhování rodin s dětmi, zejména během zimy. V rámci této činnosti by členské státy měly využívat různé programy k financování bydlení, které EU nabízí.

EU by měla podporovat regionální a nadnárodní výměnu postupů týkajících se praktických opatření, jejichž úkolem je předcházet vystěhování rodin s dětmi. Měla by též podporovat celounijní úsilí v oblasti sběru údajů o vystěhování rodin s dětmi a o bezdomovectví.

Počet žadatelů o azyl a uprchlíků přijíždějících do Evropy v roce 2017 klesl. O azyl v EU požádalo méně než 200 000 dětí, což je oproti roku 2016 pokles o téměř 50 procent. Pozitivním krokem vpřed bylo sdělení Evropské komise z roku 2017 stanovující opatření k ochraně migrujících dětí. Nejlepší zájmy dítěte jsou zavedenou zásadou mezinárodního práva v oblasti lidských práv zakotvenou v Úmluvě o právech dítěte (článek 3), Listině základních práv EU (článek 24) a sekundárním právem EU, jakož i ve většině vnitrostátních právních předpisů týkajících se dětí. Jak však vyplývá z údajů shromážděných pro Zprávu o základních právech 2018 agentury FRA, panuje nedostatek pokynů. Strukturované postupy a metody k provádění nejlepších zájmů dítěte v praxi vypracovalo jen několik členských států.

Stanovisko agentury FRA 8.3

Členské státy EU by měly formalizovat postupy posuzování nejlepších zájmů dítěte v oblasti azylu nebo migrace, které jsou vhodné pro jejich vnitrostátní situaci. Tyto postupy by měly jasně definovat situace, v nichž musí být formálně stanoveny nejlepší zájmy dítěte, odpovědná osoba, způsob, jak je to zaznamenáno, a metody zohledňující pohlaví a kulturu, podle kterých by se mělo postupovat.

EU by mohla tento proces usnadnit jeho koordinací, mapováním současné praxe a vedením procesu prostřednictvím stávajících sítí členských států koordinovaných Evropskou komisí v oblasti práv dítěte a ochrany migrujících dětí.

Děti jsou pro účely přistěhovalectví stále zajišťovány. Řada členských států však učinila pozitivní kroky směrem k rozvoji alternativ pro zajištění. Acquis EU stanoví, že děti mají být zajištěny pouze v krajním případě a pouze za předpokladu, že nelze účinně uplatnit opatření, která jsou méně nátlaková. Takové zajištění musí být co nejkratší. Na úrovni OSN vydaly Výbor pro práva dítěte a Výbor pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a členů jejich rodin dva společné obecné komentáře, v nichž uvedly, že považují zajištění dětí v souvislosti s přistěhovalectvím za porušení práv dítěte, a potvrdily, že děti „by nikdy neměly být zajišťovány z důvodů souvisejících s jejich migračním statutem nebo migračním statutem jejich rodičů“. Přísné požadavky plynoucí z Listiny základních práv EU a z článků 3 (zákaz mučení) a 5 (právo na svobodu a bezpečnost) Evropské úmluvy o lidských právech znamenají, že zbavení svobody bude v souladu s právem EU pouze ve výjimečných případech.

Stanovisko agentury FRA 8.4

Na podporu práv dětí na ochranu a péči by EU a její členské státy měly vytvořit důvěryhodné a účinné ne vazební alternativy, na jejichž základě by nebylo nutné zajišťovat děti během azylových řízení nebo pro účely navrácení, a to bez ohledu na to, zda jsou v EU samy nebo s rodinou. Základem by například mohla být správa případů, alternativní péče, poradenství a koučink.

Evropská komise by měla zvážit systematické monitorování toho, jak je zajišťování dětí a jiných osob ve zranitelné situaci v souvislosti s přistěhovalectvím využíváno.

Radikalizace a násilný extremismus, zakořeněné v různých ideologiích, jsou v Evropě realitou. Slibným krokem směrem ke komplexní reakci je zřízení expertní skupiny Komise EU na vysoké úrovni pro radikalizaci (HLCEG-R). V oblasti radikalizace a při provádění strategie vnitřní bezpečnosti EU přichází do hry řada obav spojených se základními právy. Členské státy provedly kombinaci opatření k vynucování práva, ale zavedly též vzdělávací programy nebo střediska podpory dětí ohrožených radikalizací a jejich rodin nebo podpořily alternativní argumentaci na on-line platformách.

Stanovisko agentury FRA 8.5

Členské státy EU by měly řešit složitý jev radikalizace pomocí celostního, vícerozměrového přístupu, který jde nad rámec bezpečnostních opatření a opatření k vynucování práva. Za tímto účelem by členské státy měly zavádět programy, které podporují občanství a společné hodnoty svobody, tolerance a nediskriminace, zejména ve vzdělávacích zařízeních. S cílem usnadnit komplexní integrovanou intervenci by členské státy měly povzbuzovat účinnou koordinaci mezi stávajícími aktéry v oblasti ochrany dětí, spravedlnosti, sociální péče a péče o mládež, zdravotnictví a školství.

9. Přístup ke spravedlnosti

Navzdory různým snahám ze strany EU a jiných mezinárodních aktérů budily výzvy v oblasti právního státu a spravedlnosti v EU v roce 2017 stále větší znepokojení, což vedlo k tomu, že Komise vůbec poprvé navrhla Radě, aby přijala rozhodnutí podle čl. 7 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii. Současně podniklo několik členských států EU kroky k posílení prostředků kolektivní právní ochrany v souladu s doporučením Komise 2013/396/EU, jež potenciálně zlepšuje přístup ke spravedlnosti. K pokroku došlo rovněž v oblasti práv obětí. Zhruba třetina členských států EU přijala právní předpisy, jimiž se provádí směrnice o právech obětí. Řada z nich pak v roce 2017 provedla nová opatření, která mají zajistit, aby oběti trestných činů obdržely včasné a komplexní informace o svých právech od prvního kontaktního místa – což je často policie. EU podepsala Istanbulskou úmluvu, čímž učinila první krok v procesu její ratifikace. Další tři členské státy EU úmluvu v roce 2017 ratifikovaly, čímž potvrdily, že členské státy EU uznávají tento nástroj jako prostředek definující evropské normy v oblasti ochrany lidských práv, pokud jde o násilí páchané na ženách a domácí násilí. To se týká též sexuálního obtěžování – což je problém, kterému se dostalo značné pozornosti v důsledku hnutí #metoo.

EU a další mezinárodní aktéři v roce 2017 byli i nadále stavěni před rostoucí výzvy v oblasti spravedlnosti na vnitrostátní úrovni, a zejména v souvislosti s problematikou nezávislosti justice. Nezávislé soudnictví je základním kamenem právního státu a přístupu ke spravedlnosti (článek 19 Smlouvy o Evropské unii, čl. 67 odst. 4 Smlouvy o fungování Evropské unie a článek 47 Listiny základních práv EU). Navzdory pokračujícímu úsilí EU a dalších mezinárodních aktérů vyvolal stav právního státu v jednom z členských států EU rostoucí obavy, zejména z hlediska nezávislosti soudnictví, což vůbec poprvé v historii EU podnítilo Evropskou komisi k tomu, aby Radě předložila návrh na přijetí rozhodnutí podle čl. 7 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii.

Stanovisko agentury FRA 9.1

EU a její členské státy jsou vybízeny k dalšímu zintenzivnění svého úsilí a spolupráce k posílení nezávislého soudnictví, tj. základní složky právního státu. Jednou cestou vpřed v této souvislosti je odklon od stávajícího přístupu k řešení naléhavých situací týkajících se právního státu v jednotlivých zemích ad hoc. Místo toho by mělo být zintenzivněno stávající úsilí o vytvoření kritérií a kontextuálních posouzení, která by členským státům EU pomáhala rozpoznat a řešit případné problémy týkající se právního státu řádným a srovnatelným způsobem. Navíc, aby bylo zajištěno dodržování zásad právního

státu, je třeba jednat podle stávajícího cíleného poradenství ze strany evropských a mezinárodních mechanismů monitorování lidských práv, včetně nápravných opatření stanovených v doporučeních Evropské komise, která byla vydána jako součást jejího postupu pro posílení právního státu. Všechny členské státy EU by měly být vždy připraveny bránit právní stát a přijmout nezbytná opatření, aby bylo možné postavit se jakýmkoli pokusům o poškození nezávislosti soudnictví.

Prostředky kolektivní právní ochrany zlepšují přístup ke spravedlnosti, což je zásadní pro zajištění účinnosti práva Unie a dodržování základních práv v souladu s článkem 47 Listiny základních práv EU. Za tímto účelem se doporučení Evropské komise 2013/396/EU o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie snaží usnadnit přístup ke spravedlnosti, a proto doporučilo obecný prostředek kolektivní právní ochrany opírající se o stejné základní zásady ve všech členských státech EU. V roce 2017 zahájila Komise své hodnocení toho, jak je doporučení 2013/396/EU prováděno, a několik členských států podniklo kroky k jeho přímému provedení. Právní předpisy na vnitrostátní úrovni se nicméně mezi členskými

státy stále výrazně odlišují a vytvářejí různé formy a úrovně kolektivních žalob.

Stanovisko agentury FRA 9.2

Členské státy EU by v úzké spolupráci s Evropskou komisí a dalšími subjekty EU měly pokračovat ve svém úsilí zajistit, aby doporučení Komise 2013/396/EU o prostředcích kolektivní právní ochrany bylo plně provedeno a umožnilo tak účinné kolektivní žaloby a přístup ke spravedlnosti. Prostředky kolektivní právní ochrany by měly mít širokou oblast působnosti a neměly by být omezeny na spotřebitelské záležitosti. Evropská komise by též měla využít hodnocení, které bylo zahájeno v roce 2017 a které zkoumá, jak je doporučení Komise 2013/396/EU prováděno, a na jeho základě poskytnout potřebnou podporu členským státům EU při zavádění nebo reformě jejich vnitrostátních prostředků kolektivní právní ochrany v souladu s právním státem a základními právy ve všech oblastech, v nichž by mělo význam uplatňování kolektivních nároků na zdržení se jednání či nároků na náhradu škody v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie.

Rok 2017 byl svědkem pozitivního vývoje z toho hlediska, že více členských států EU přijalo právní předpisy provádějící směrnici o právech obětí, včetně úsilí zajistit, aby oběti byly informovány o jejich právech podle nových právních předpisů. Důkazy na vnitrostátní úrovni v některých členských státech ukazují, že oběti stále čelí překážkám, pokud jde o oznámení trestného činu, a že ne vždy dostanou komplexní informace o svých právech. To může v praxi negativně ovlivnit možnost přístupu obětí k jejich právům.

Stanovisko agentury FRA 9.3

Na základě pozitivního právního vývoje v souvislosti s provedením směrnice o právech obětí do roku 2017 by se členské státy EU měly zaměřit na účinné uplatňování této směrnice. Součástí toho by měl být sběr údajů rozříděných podle pohlaví a ukazujících, jakým způsobem získaly oběti trestných činů přístup ke svým právům. Tyto údaje by se měly používat k řešení nedostatků v mezinárodních rámcích s cílem umožnit obětem uplatnit svá práva. Další sběr údajů na vnitrostátní a unijní úrovni vrhne světlo na tuto problematiku a upozorní na nedostatky, které je nutno odstranit, aby bylo zajištěno, že oběti trestných činů budou mít přístup k právům a příslušné podpoře.

V roce 2017 další tři členské státy EU ratifikovaly Úmluvu Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulskou úmluvu), čímž se celkový počet členských států EU, které úmluvu ratifikovaly do konce roku, zvýšil na sedmáct. Pokud jde o stanovení evropských norem pro ochranu žen před násilím, představuje Istanbulská úmluva nejdůležitější referenční materiál. Zejména podle článku 36 musí státy, které úmluvu ratifikovaly, všechny akty sexuální povahy přes nesouhlas dotčené osoby klasifikovat jako trestné a přijmout přístup, který zdůrazňuje a posiluje bezpodmínečnou sexuální autonomii osob. Hodnoticí zprávy z roku 2017, které vypracovala Expertní skupina pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí (GREVIO), odhalily mezery ve vnitrostátních právních předpisech ohledně klasifikace aktů sexuální povahy přes nesouhlas dotčené osoby jako trestné, což není v souladu s požadavky úmluvy.

Stanovisko agentury FRA 9.4

Všechny členské státy EU a sama EU by měly zvážit ratifikaci Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulské úmluvy). Členské státy EU jsou vybízeny, aby se zabývaly nedostatky ve vnitrostátních právních předpisech ohledně klasifikace všech aktů sexuální povahy přes nesouhlas dotčené osoby jako trestné. Členské státy EU by – v souladu s článkem 36 Istanbulské úmluvy – měly jednoznačně a bezpodmínečně příslušné akty klasifikovat jako trestné.

Drsná realita, která vyplula na povrch díky celosvětovému hnutí #metoo, zdůrazňuje význam zjištění agentury FRA z jejího šetření s názvem Násilí na ženách z roku 2012, z něhož vyplynulo, že násilí na ženách, včetně sexuálního obtěžování, zůstává rozšířené. Je tedy zjevně nutné obnovit úsilí v této oblasti na úrovni EU i členských států.

Stanovisko agentury FRA 9.5

Členské státy EU by měly posílit své úsilí a přijmout další opatření k předcházení sexuálnímu obtěžování a k jeho potírání. Součástí toho by měly být nezbytné kroky vedoucí k účinnému zákazu sexuálního obtěžování, pokud jde o přístup k zaměstnání a pracovní podmínky v souladu se směrnicí 2006/54/ES o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání (přepracované znění).

10. Vývoj z hlediska provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

Zpráva Evropské komise o pokroku při provádění Evropské strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením 2010–2020 poskytl příležitost ke zhodnocení úsilí EU o realizaci práv stanovených v Úmluvě Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením. Hnutí za přijetí Evropského aktu přístupnosti svědčí o tom, že se přibližujeme k významnému legislativnímu milníku. Navzdory významným úspěchům na úrovni EU i na úrovni členských států však i nadále existují nedostatky v provádění v klíčových oblastech, jako je přístupnost a nezávislé bydlení. Nástroje, např. ukazatele, jakož i rozhodnutí vnitrostátních soudů o soudní vymahatelnosti Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením mohou pomoci zajistit, že na slib právních závazků naváže i praxe. Rámce monitorování zřízené podle čl. 33 odst. 2 úmluvy plní rovněž klíčovou úlohu, ale nedostává se jim zdrojů, mají omezený mandát a chybí jim nezávislost, což ohrožuje jejich efektivitu.

Zpráva Evropské komise o pokroku při provádění Evropské strategie pro pomoc osobám se zdravotním postižením ukazuje, jak opatření k provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením pomáhají podporovat rozsáhlé právní a politické reformy, od přístupnosti až po nezávislý život. Některé iniciativy na úrovni EU a členských států nicméně nezahrnují přístup ke zdravotnímu postižení založený na lidských právech vyžadovaný Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením v plném rozsahu nebo postrádají jasné cíle, dostatečné rozpočtové prostředky a provozní pokyny pro účinné provádění a posouzení pokroku.

Stanovisko agentury FRA 10.1

EU a její členské státy by měly zintenzivnit úsilí zaměřené na zakotvení norem Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením do svých právních a politických rámců s cílem zajistit, aby se přístup ke zdravotnímu postižení založený na lidských právech plně odrážel v tvorbě zákonů a politik. To by mělo zahrnovat komplexní přezkum toho, zda jsou právní předpisy v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením. Prováděcí pokyny by měly stanovit jasné cíle a lhůty a určit subjekty odpovědné za reformy. Členské státy by měly též zvážit tvorbu ukazatelů ke sledování pokroku a poukázání na nedostatky, pokud jde o provádění.

Po intenzivních jednáních přijaly Rada EU a Evropský parlament v roce 2017 svá stanoviska k navrhovanému Evropskému aktu přístupnosti, čímž ukázaly závazek EU vůči tomuto hlavnímu právnímu předpisu, který provádí Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením. Přetrvávají však značné rozdíly u důležitých otázek, jako je rozsah použitelnosti aktu na audio-vizuální média a dopravní služby, jakož i jeho souvislost s jinými příslušnými právními předpisy EU, včetně evropských strukturálních a investičních fondů a směrnice o zadávání veřejných zakázek. To zvyšuje pravděpodobnost, že návrh bude v klíčových oblastech během legislativních jednání oslaben, což hrozí narušením možnosti aktu zlepšit přístupnost zboží a služeb pro osoby se zdravotním postižením v EU.

Stanovisko agentury FRA 10.2

EU by měla zajistit urychlené přijetí komplexního Evropského aktu přístupnosti, který obsahuje rázná opatření k vynucování práva a v němž by měly být zakotveny normy pro přístupnost zastavěného prostředí a dopravních služeb. Aby byla zajištěna soudržnost s širším souborem právních předpisů EU, měl by akt zahrnovat ustanovení, která ho propojí s jinými relevantními akty, jako jsou nařízení týkající se evropských strukturálních a investičních fondů a směrnice o zadávání veřejných zakázek.

Strukturální a investiční fondy EU hrají důležitou roli v oblasti podpory vnitrostátního úsilí o dosažení nezávislého života. Občanská společnost, včetně organizací osob se zdravotním postižením, může hrát důležitou roli při poskytování informací nezbytných k účinnému monitorování využívání fondů.

Stanovisko agentury FRA 10.3

EU a její členské státy by měly zajistit, aby práva osob se zdravotním postižením zakotvená v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením a Listině základních práv EU byla plně respektována, aby bylo možné v maximální míře využít potenciál strukturálních a investičních fondů EU podporovat nezávislý život. Aby bylo možné účinně monitorovat fondy a jejich výsledky, měly by EU a její členské státy rovněž podniknout kroky k zapojení organizací osob se zdravotním postižením do výborů pro monitorování strukturálních a investičních fondů EU a k zajištění odpovídajícího a vhodného sběru údajů o využívání těchto fondů.

Do konce roku 2017 Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením neratifikovalo z členských států EU pouze Irsko, ačkoli hlavní reformy připravující půdu pro ratifikaci jsou již zavedené. Kromě toho pět členských států a EU ještě neratifikovaly Opční protokol k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, který umožňuje jednotlivcům předkládat stížnosti Výboru pro práva osob se zdravotním postižením a výboru umožňuje zahajovat důvěrná šetření na základě obdržení „hodnověrných informací nasvědčujících tomu, že dochází k systematickému porušování“ úmluvy (článek 6).

Stanovisko agentury FRA 10.4

Členské státy EU, které ještě nejsou smluvní stranou Opčního protokolu k Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením, by měly zvážit provedení nezbytných kroků k zajištění ratifikace v co nejkratší době, aby bylo možné dosáhnout úplné a celoevropské ratifikace opčního protokolu. EU by měla též zvážit učinění rychlých opatření k přijetí opčního protokolu.

Dva z 27 členských států EU, které Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením již ratifikovaly, neměly do konce roku 2017 rámce na podporu, ochranu a monitorování provádění úmluvy v souladu s čl. 33 odst. 2 úmluvy. Účinné fungování některých stávajících rámců navíc ohrožuje nedostatek zdrojů, omezené mandáty a nezajištění systematické účasti osob se zdravotním postižením

i nedostatek nezávislosti, která by odpovídala pařížským zásadám týkajícím se fungování vnitrostátních institucí pro lidská práva.

Stanovisko agentury FRA 10.5

EU a její členské státy by měly zvážit přidělení dostatečných a stabilních finančních prostředků a lidských zdrojů monitorovacím rámcům zavedeným v čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Jak stanoví agentura FRA ve svém právním stanovisku k požadavkům čl. 33 odst. 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením v kontextu EU z roku 2016, měly by také zvážit zaručení udržitelnosti a nezávislosti monitorovacích rámců tím, že zajistí, aby měly prospěch z pevného právního základu pro svou práci a aby jejich složení a činnosti zohledňovaly pařížské zásady týkající se fungování vnitrostátních institucí pro lidská práva.

Rok 2017 přinesl v oblasti ochrany základních práv pokrok i nezdary. *Zpráva o základních právech 2018* agentury FRA přináší přehled hlavního vývoje v EU od ledna do prosince roku 2017 a stanoviska agentury FRA k němu. Hovoří se v ní o dosažených úspěších i oblastech, které i nadále vzbuzují obavy, a poskytuje přehled hlavních témat, která utvářejí debatu o lidských právech v celé EU.

Hlavní kapitola je letos věnována posunu směrem k přístupu ke stárnutí, který zohledňuje práva. Ostatní kapitoly se věnují těmto tématům: Listina základních práv Evropské unie a její používání členskými státy; rovnost a nediskriminace; rasismus, xenofobie a související nesnášenlivost; integrace Romů; azyl a migrace; informační společnost, soukromí a ochrana údajů; práva dítěte; přístup ke spravedlnosti a vývoj z hlediska provádění Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením.

Další informace:

Úplné znění *Zprávy o základních právech 2018 (Fundamental Rights Report 2018)* viz: <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/fundamental-rights-report-2018>

Související publikace agentury FRA:

- FRA (2018), *Zpráva o základních právech 2018 – stanoviska agentury FRA*, Lucemburk, Úřad pro publikace, <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/fundamental-rights-report-2018-fra-opinions> (k dispozici ve všech 24 úředních jazycích EU)
- FRA (2018), *Shifting perceptions: towards a rights-based approach to ageing*, Lucemburk, Úřad pro publikace, <http://fra.europa.eu/en/publication/2018/frr-2018-focus-rights-based-aging> (k dispozici v angličtině a francouzštině)

Předchozí výroční zprávy agentury FRA o výzvách a úspěších v oblasti základních práv v Evropské unii za konkrétní rok viz: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports> (k dispozici v angličtině, francouzštině a němčině).

FRA – AGENTURA EVROPSKÉ UNIE PRO ZÁKLADNÍ PRÁVA

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Vídeň – Rakousko
Tel. +43 158030-0 – Fax +43 158030-699
fra.europa.eu – info@fra.europa.eu
[facebook.com/fundamentalrights](https://www.facebook.com/fundamentalrights)
[linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency](https://www.linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency)
twitter.com/EURightsAgency

Úřad pro publikace

© Agentura Evropské unie pro základní práva, 2018
© Fotografie (vlevo dole vpravo dole): iStockphoto;
Evropská komise; iStockphoto (3 & 4);
OBSE (Milan Obradovic); iStockphoto (6-10)
Print: ISBN 978-92-9491-968-7, doi:10.2811/562120
PDF: ISBN 978-92-9491-944-1, doi:10.2811/359936